

Forført av teorier

Bente Martinsen, Pia Dreyer, Annelise Norlyk, red.
Sygeplejens superhelte: Sygeplejeteoretikere der styrker klinisk praksis

København: Munksgaard, 2021

213 s.

ISBN 978-87-628-1996-2

Michael 2021; 18: 499–501.

Sykepleie utøves i en verden basert på evidensbasert medisin og New Public Management. Hvordan passer grunnlagsteoriene i sykepleie inn i dette bildet? Boka slår fast allerede i tittelen at sykepleieteoretikerne er superhelter. Nå er vel det en sannhet med modifikasjoner. Det stormer stadig rundt akademiseringen av sykepleierutdanningen. Boka er uansett ment som en hyllest.

Sygeplejens superhelte er en nyttig oversiktsbok som gir innsikt i sykepleieprofesjonens kunnskapsgrunnlag. Ambisjonen er å vise hvordan sykepleieteorier kaster lys over konkrete pasientsituasjoner. På vaskeseddelen står det at den er tiltenkt studenter på grunnutdanningen, men etter min mening er dette ikke en introduksjonsbok til sykepleieteori. Praksiseksemplene er åpenbart pedagogiske, men en slik kortversjon av teorier som for eksempel livsverdensfenomenologi, vil kreve mye av sykepleierstudentene. Derimot kan sykepleielærere ha stor nytte av den både i teoretisk og praktisk veiledning.

Redaktørene har sydd sammen ti kapitler med det de selv omtaler som et pragmatisk utvalg av sykepleieteoretikere. Florence Nightingale (1820–

SYGEPLEJENS SUPERHELTE

Sygeplejeteoretikere der styrker klinisk praksis

REDAKTION Bente Martinsen, Pia Dreyer & Annelise Norlyk

MUNKSGAARD

1910) og Katie Eriksson (f. 1943) er kanskje de som mest iøynefallende mangler.

De tre redaktørene er tilknyttet Aarhus Universitet og har akademisk bakgrunn i sykepleie og utdanningsledelse. Pia Dreyer har en bistilling ved Universitetet i Bergen. To norske sykepleiere utgjør en del av bokas ryggrad: professor Marit Kirkevold, instituttleder ved OsloMet, og sykepleier og filosof Kari Martinsen. Begge er markante skikkelser i det akademiske fagmiljøet og ble i 2020 utnevnt til æresmedlemmer av Norsk Sykepleierforbund. Kun elleve sykepleiere har fått denne utmerkelsen før dem siden forbundet ble grunnlagt i 1912.

Hva er sykepleieteori?

Sykepleien er bredt anlagt kunnskapsmessig, men sykepleieteoriene som presenteres og oppsummeres i denne boka har en solid havn i humaniora. Har profesjonen således endt opp som en øde øy i helsetjenesten? Eller er denne boka av interesse for våre samarbeidspartnere i helsevesenet?

Bokas styrke ligger nettopp i det brede perspektivet. Forfatterne presenterer et spekter av ulike måter å beskrive sykepleiepraksis, slik som Hendersons behovsorienterte teori, Orems egenomsorg og Kari Martinsens omsorgs-fenomenologi. Alle er forsøkt aktualisert gjennom praksisnære eksempler som løfter fram teoriene på blant annet medisinsk avdeling og intensivavdeling. Her skrives det fram hvordan sykepleieteoriene kan belyse pasient- og pleiesituasjoner. Leserne får dessuten eksempler fra en større kontekst enn den nordiske, og fellesskapet utover egne landegrenser er også viktig for forståelsen av sykepleieteoriene. I Norge kan man noen ganger få inntrykk av at for eksempel omsorgsfenomenologi er et særnorsk fenomen.

I historiekapitlet beskrives hvordan det i sykepleieteoriens spede begynnelse var viktig å *ikke* gå inn i den medisinske diskurs. Nå omtaler Marit Kirkevold medisinen som et av 'støttefagene'. Vi har på samme tid både nærhet og avstand til det medisinske feltet. Et tegn på at profesjonskampen har gjort sykepleien mer selvstendig, er kanskje nettopp at vi ikke lenger har medisinsk berøringsangst. Sykepleieteoriene kom sammen med profesjonskamp og kvinnekamp.

Er teoriene egentlig nyttige?

På bakrommet har sykepleieteori blitt betegnet som luftfag, common sense eller en sidegren av medisinen. Danske sykepleierstudenter opplever teorier og filosofer som virkelighetsferne og man forstår ikke hva de kan brukes til, ifølge en undersøkelse som omtales i et av kapitlene. Bokas undertittel imøtekommer noe av kritikken. Teoriene er naturligvis ment å styrke klinisk

praksis. Men legitimeringsdebattene vender med jevne mellomrom tilbake, og slik har det vært helt siden de første sykepleieteoriene kom fra USA i 1960-årene.

Jeg spurte en sykepleierkollega som til daglig har sine vakter på sykehjem, om hva hun tenker om sykepleieteoriene. «Det har aldri vært fokus på det der jeg har jobbet. Vi er opptatt av hva slags sykepleie vi gir, ikke hvilken teori det stammer fra». Jeg tror hun er representativ for mange innen faget.

Utdanningsekspertisen, akademikerne og sykepleierne på gulvet har ulike arenaer hvor de realiserer faget, og dette skaper polarisering som neppe gagnar sykepleien som profesjon og dens stemme i helsetjenesten. Jeg opplever at denne boka prøver å skape harmoni. Teoriene som kritiseres for sitt metanivå, har her fått en samling tekster som begrunner hvordan sykepleieteori faktisk har utspring i empirien. Boka gjør det klarere hva som er kjernen og hva som, slik Marit Kirkevold beskriver dem, er støttefagene. Jeg anbefaler å lese siste kapittel først. Det er et historisk perspektiv på fagets reise fra viten til teori. Deretter kan du se om du vil lese mer om sykepleieteoriene. Boka gir et godt grunnlag for å tenke videre om hvorvidt sykepleie har blitt et fag forført av teorier. For kollegaer i andre helseprofesjoner er dette en god innføring i sykepleiens akademiske og teoretiske perspektiver.

Ingrid Jahren Scudder
ingrid@scudder.no

Ingrid Jahren Scudder arbeider som sykepleier i Gloucestershire, England, og har mastergrad i helsefagvitenskap.